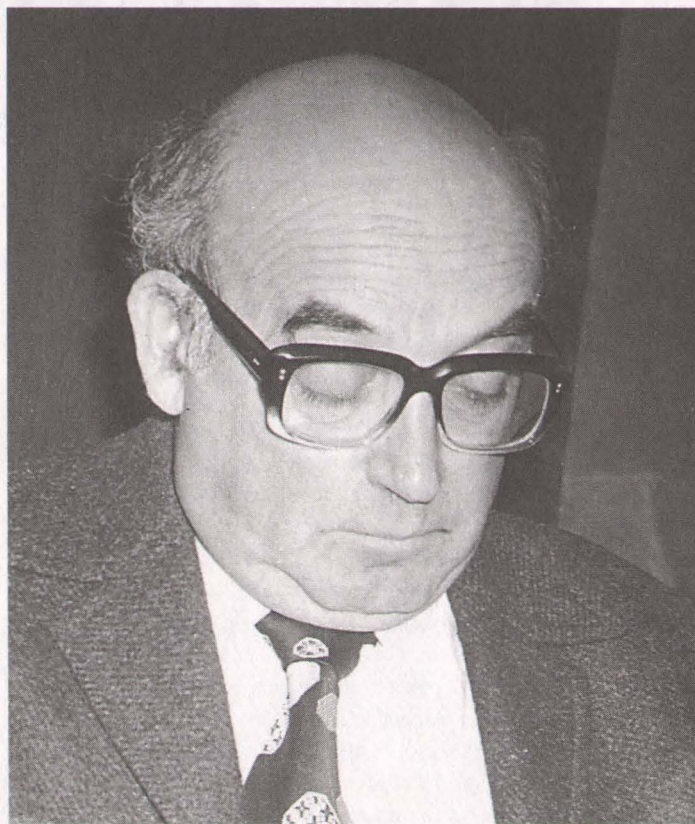

Sava al meu, Sava al dumitale

Tineam mult unul la altul, de foarte mult timp, de pe vremea "Scânteii Tineretului" pe care, oricât încerca să fie "de dreapta", nu renunța s-o evoce cu căldura lui baritonală, făcând să scrâșnească multe danturi.

Prietenia noastră se exprima, în public, inegal și ar trebui să am unele remușcări. Nu am. El mă cita des și pozitiv în seratele sale muzicale și asta mă stingherea în publicofobia mea dusă până la groaza încercată din prima tinerețe, când m-am lăsat de pian pentru că nu am avut curajul să cânt în fața a două persoane și profesoara vroia să mă pregătesc pentru o gală a elevilor ei, la Ateneu. El știa de această fobie a mea, i-o explicasem pe îndelete și încăpățânat ori de câte ori l-am refuzat în insistențele lui de a veni la serată; "m-a pedepsit"

demascându-mă acolo că plâng la "Traviata" și-l ador pe Johann Strauss pe care-l bagateliza, deși Wagner al său îl declarase pe Strauss "cel mai bun cap muzical al vremii". Eu însă – consecvent cu ale mele – îl apăram în toate certurile

intime, fără de notorietate jurnalistică, pe care intempestivitatea lui le provoca între mine și acei prieteni care nu puteau, cum se zice, să-l suferă. Inegal din punctul de vedere al publicității care-l obseda, în clocotul nemediatizat al discuțiilor nocturne: "cum a putut Sava al tău să spună că...?"; "l-ai auzit pe Sava al dumitale ce-a spus aseară...?" "ce părere mai ai după serata amicului tău, nu te-ai lămurit cine e?", recuperam, apărându-l, mai mult decât o onestitate, aceea de a-i fi spus, cu o seară înainte, la convorbirea noastră obișnuită după fiecare emisiune, toate

obiecțiile mele pe care le suporta și le trata la fel de calm pe cât de mânios urmau să fie ele exagerate, a doua zi, în gura și sub condeiul altora.

Împroprietărit cu el de perversa generozitate bucureșteană, îl apăram și mă simțeam bine, îmi plăcea, fiindcă era, într-adevăr, "al meu" și-mi satisfăcea bucuria oximoronului: era primul agent provocator, primul instigator la care țineam, cu care țineam, înțelegându-i – fără să le accept – erorile, pentru unii scandaloase, pentru mine discutabile, deci fertile. Niciodată nu va ști câte impulsuri am con-

sumat în apărarea și laudarea lui – da, lauda din admirația fără de care Diderot susținea că nu ne putem defini; n-au fost discuții ușoare, frivolități de salon. "Sava al meu" avea puterea să producă emisiuni exasperante în adevărul și "enormitățile" la care ajungeau. Câți "oameni de televiziune" (o specializare nouă în cultură?) ne-au enervat până la a ne încorda o vână pe frunte, până la a provoca blesteme, amenințări cu moartea, strigăte de "jos jidane!" venite din taxiuri, de la șoferi, și din presă, de la birjari, pentru ca la înmormântare creștinii și evreii să-l vadă ca un concept, lăsând loc și acestei pașnice întrebări: "de ce s-a plâns Sava al dumitale de anti semitismul din România? Ați văzut ce frumoasă înmormântare a avut? Guvernul și-a întreprins ședința pentru el".

"Sava al meu" n-a fost, Doamne iartă-mă, un concept, n-a fost un martir, un ayatolah (cum îi spuneam în glumă), un "rabin de-al nostru" sau alte bombasticisme ale unor oameni care nu depășesc o cultură de televizor și un vocabular format la școală unei preze care la o zi după dispariția lui se întreba deja "cine l-a ucis?", găsind imediat criminalul.

"Sava al dumitale" n-a fost un Pivot român (pentru mine era un Emanoil Ciomac al zilelor noastre, încă un motiv de a-l iubi, căci Em. Ciomac a fost primul care cândva, la ieșirea din prima copilărie, ne-a învățat, duminică, la "Dalles", istoria muzicii, dar ce cultură de televizor mai știe de Emanoil Ciomac?) N-avea cum să fie un Pivot fiindcă acesta nu numai că nu face politică la televizor, dar nici nu se poate afla ce

politică duce în afara celei – divulgate odată, la București – de curiozitate intelectuală și ironie; “Sava al meu” n-avea ironie, humor da, de multe ori, dar ironos-distanță, mai nicio-dată, ca să nu zic cât antipatiza noțiunea aceasta inaccesibilă intelectualului de Ateneu și Dâmbovița în mult mai mare măsură decât muzica.

“Sava al meu” era un patetic, cu maniheisme nobile, cu o inteligență sentimentală – de unde propunerea mea de a-și subintitula emisiunea din ce în ce mai puțin muzicală: “idei nobile și sentimentale”: precum valsurile aceluia; se dădea drept moderador, dar moderațiile lui îi puneau în valoare entuziasmul, idilismul, încăpățănările de bătrân dogmatic al umanismului, brusc disperate, fără multă trecere prin îndoială, ca la imoderați și nestăpâniți; invoca deseori celui surprins de jocul lui că “așa e scenariul emisiunii”, sugerând astfel că se prefăce, că poartă o mască, că găndește dublu; nu trebuia rezut; era suficientă o inflexiune patetică numai a lui, o ridicare de voce din ce în ce mai amplă pentru a îmbrățișa cauzele cele mai înalte, deloc suspectate, ca să se înțeleagă că nu se joacă, nu glumește, că lirismul lui, fie și emfatic, e sincer, serios și tenace. Iar când, la capătul unei asemenea volute wagneriano-ceaikovskiene, adversarul îi răspundea, la fel de tenace, că Schubert nu exclude “Yesterday” al Beatlesilor ci dimpotrivă, că a plânge la ce spune orchestra înaintea actului IV la “Traviata” nu e deloc incompatibil cu a IV-a a celui alt, că marxismul nu poate fi înfierat o dată cu KGB-ul și că, dezgustat de “stânga”, nici “dreapta” nu-i șade prea bine, atunci apărea un melodios “am înțeles...” în descrescendo, bun la suflet și tolerant care, firește, nu trebuia luat “mot-à-mot”. Misticii “nu înțeleg”, mai ales când sunt agenți provocatori în slujba culturii, fie ea și la TVR.

“Sava al meu” avea – ca și mine, ca și dumneata – misti-

cismul culturii, exact în sensul dat de acea acuzație a lui Cioran la adresa lui Noica, zguduitoare pentru noi, românii, bacalaureați sau academicieni: “ai superstiția culturii!”. Sava ducea superstiția asta până la misticismul operei, al cărții, al filosofiei, al istoriei; misticismul muzicii ajungea la un extaz care-l putea scoate din sărite pe Celibidache, dar nu pe noi. Când “Sava al meu” rostea, în transă, acel “sunteți minunat, domnule Paleologu !”, părea că printre nouri s-a fost deschis o poartă; ignora – mai mult sau mai puțin salutar – cât miticism românesc e în această mistică – “poate și german, ce, nemții n-or avea Miticii lor ?” l-am enervat odată și a râs, în sfârșit, lejer, eliberat din chingile groazniciei alternative Eminescu-Caragiale a cărei soluționare nu ne întâlnim; l-am liniștit pe dată: “Din câte am citit, oricât ai deplânge frivolitatea acestui adevăr, nici un neam n-a dat un tip de forță lui Mitică; și e sigur că într-un singur cimitir din lume există un monument, în mamoră neagră, strălucind sub soare pe care stă scris cu litere mari și latine: Mitică. În cimitirul de la Hulon, lângă Tel Aviv.” “Am înțeles.” “Ce ai înțeles ?” – îmi plăcea și mie să-l provoc până la neseriozitatea detestată, până la caraghioslăcul derutant și scandalizant.

În fond, “Sava al meu” s-a dovedit un agent provocator, “mai mult sau mai puțin conștient” (pentru a păstra terminologia “inteligentelor servicii” care-l fascinau), dar, paradoxal, prins bine în contradicție. Agent mistic, instigator pozitiv și vulgarizator impetuos, el a lucrat în cea mai puternică industrie de pace – concurentă, azi, financiar, cu aceea de armament: industria de divertisment a statului-spectacol. Ea e mai periculoasă, pentru intelectuali, decât aceea de război. Ea e atât de puternică încât poate produce și modela propriii ei dușmani, revoltați fanatici împotriva ei, dar inoculându-le un morb cu care-i șantajază și

îi liniștește: audimatul, procentul de audiență la public, cel care decide succesul sau eșecul. “Sava al meu” a fost un agitator și un propagandist împotriva industriei de divertisment, obsedat însă de cerința ei supremă: succesul show-ului. El a fost primul “om-spectacol” din România, ținând afișul un sfert de veac, supus tuturor criticilor și sfârșind înălțat în ode. El a căutat tenace succesul și l-a găsit; cu un orgoliu candid – de fiu al unui concert-maistru într-o filarmonică ieșeană – nu a acceptat marginalizarea și la mistică “actului de cultură” a adăugat-o pe aceea a publicului, a “tinerilor care ne ascultă”, “a tinerilor care nu ne ascultă”, “a generațiilor care...” Celui care ațâța la cucerirea păcii din bibliotecă, muzee și atenee îi plăcea să fie o vedetă într-o industrie pe care o vorbea de rău cât putea; acoperea tot, frenetic, voluptuos: de la orgă alerga la balul Academiei Cațavencu, de la clavecin și clasici fugea la toate colocviile postmoderne, galopa de la aeroport la toate recepțiile și înmormântările, nu scăpa nici un prilej să fie acolo, în primele rânduri, pentru a clama: terminați cu distracția !, divertismentul e o diversiune de la Bach ! (și seara, la telefon: “lasă, dom’ Cosașu, nu ești dumneata cel mai indicat pentru a-mi critica ridicolul...”)

Dar câteva din provocările sale au fost substanțiale, memorabile, făcând din serata lui un vârful al industriei de spectacol intelectual spre care alergau toate vedetele politice și artistice, snobii și autenticii, normalii și paranormalii, cei care nu-l puteau suferi și cei care-l adora, cei din diaspora și cei din exilul interior de după ‘89, de-a valma. Unde mai găseai în lume o emisiune autoproclamată de cultură, întinsă pe trei ore, în care fiecare avea garanția că se poate exprima cum vrea, cum îl taie capul, fără a i se tăia limba, doar cuvântul, căci dacă “Sava nu lăsa pe nimeni să vorbească”, tot el

oferea minnata clipă a unui: "domnule Sava, lăsați-mă să vorbesc sau, de nu, plec". Printre imoderațiile sale, de neuitat sunt: "lista lui Everac" – cum am numit biletul emanat de la biroul aceluși director general al TVR prin care Iosif Sava era avertizat sever că a transformat serata muzicală într-o tribună a opoziției, înșirându-se toate personalitățile antiguvernamentale invitate în studio; invers – emisiunea cu Ion Iliescu (foarte bună, de altfel) care a declanșat un "canto general" împotriva moderatorului "făcut preș la picioarele președintelui"; emisiunea imediat următoare în care doi dintre cei mai străluciți intelectuali antiprezidențiali au venit în studio – eram convins că nu vor veni ! –, l-au făcut praf pe dl. Sava pentru "prestația lingușitoare de sâmbăta trecută", urmând ca timp de 3 ore unul să-l tămâieze pe celălalt, uitând de orice spirit critic, demonstrându-ne acel loc comun inevitabil în melodrama

noastră intelectuală: toate indignările sunt selective, negociabile și trecătoare, dacă apărem pe post. "Sava al duminică" le-a ascultat atent filipicele, nu i-a întrerupt, emisiunea a fost apreciată de o anumită parte a presei ca excelentă, excepțională, mulți dintre amicii mei de dreapta și de stânga făcându-mi-l pe "Sava al tău" de oportunist; ca tot ei, în lunile următoare, să-și accepte cu plăcere invitația la serată ! "De ce vă duceți la un oportunist ?" îi întrebam; n-aveau replică. Să fie sănătoși – a fi nu e nebunie și tristă și goală, e apariție pe post, trei ore ! – câți trăiesc din oportunismul lui Sava, din toleranțele și intoleranțele sale, foarte stângaci gestionate. (Dar cine le gestionează bine ? B.B.C-ul ? N.B.C.-ul? Hohote de râs la Paris, ca și în Paradis !)

E o urare care-mi dă curajul să afirm cu calm și o tandrețe de "șalom" că tot ce i s-a întâmplat în ziua aceea de vară, ultima a lui pe pământ, i-ar fi plăcut. I-ar

fi plăcut să știe că guvernul și-a întrerupt ședința pentru ca primul ministru să-i aducă un omagiu la cimitirul evreiesc Filantropia; i-ar fi plăcut mesajul președintelui țării, unde era înscris în parabola Semănătorului; i-ar fi plăcut să-l audă pe ministrul Culturii declarând că "Iosif Sava a fost o personalitate covârșitoare, controversată, imposibil de ignorat, iar în ultimele luni a fost și neînțeles", acest "și" conținând un sunet dodecafonic plin de viață. I-ar fi plăcut până și relatarea unui monden bucureștean: "a fost o atmosferă foarte destinsă acolo, parcă-l conduceam la aeroport..." Nu i s-ar fi părut nimic dezonorant sau nerezonabil în această idee.

I-a plăcut să fie Iosif Sava și a fost – al meu, al duminică, al lui Scarlatti, Mozart și Bach.

Radu Cosașu

Iosif Sava, împreună cu Sergiu Anghel, la o serată nemuzicală